

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף נג

(המשך מעמוד קודם)

רב פפא איעסק ליה לבריה: רב פפא חיתן את בנו עם ביתו של אבא סוראה. הלך רב פפא לבית של אבא סוראה בכדי ששם יכתוב אבא סוראה לביתו את הנדוניה שהוא יתן לה לחתונה. שמע יהודה בר מרימר שרב פפא מגיע ויצא לקראתו לכבודו, כשהגיעו לפתח הבית ביקש יהודה בר מרימר רשות מרב פפא להיפטר וללכת לדרכו. אמר לו רב פפא: תיכנס איתי לבית. ראה רב פפא שלא נוח ליהודה בר מרימר להיכנס איתו.

אמר לו רב פפא: האם זה משום שאמר שמואל לרב יהודה 'שיננא' (= כינוי חיבה: חריף ושנון) אל תהיה שותף להעברת נחלה מבן אחד לבן אחר (להרבות לבן אחד על פני השני -רשב"ם ב"ב) - על ידי כתיבת צוואה, משום שאנו לא יודעים איזה בן יוולד לבן הרשע שיתכן שיהיה צדיק. וכל שכן שלא תהיה שותף להעברת נחלה בצוואה מבן לבת. אך הרי כאן זו תקנה דרבנן כמבואר בגמרא לעיל ואין לך ממה לחשוש.

אמר לו יהודה בר מרימר: כל מה שתקנו רבנן זה שאדם יתן מדעתו מנכסיו לביתו, אבל לכפות עליו (= לעשויה) גם כן מותר? אמר לו רב פפא: האם אמרתי לך שתיכנס ותכפה אותו? תיכנס ולא תכפה אותו. אמר לו יהודה בר מרימר: עצם כניסתי לבית תיצור כפייה בגלל שאבא סוראה יכתוב לה הרבה נכסים בכתובה מפני כבודי (כי הוא יתבייש ממני -שו"ת הרשב"ש).

רב פפא כפה אותו להיכנס לבית, והוא נכנס איתו אך ישב ושתק. אבא סוראה סבר שהוא שותק כי הוא כועס עליו שכתב קצת נכסים בכתובה, ולכן הוא כתב לה את כל הנכסים שהיו לו. אך הוא ראה שהוא ממשיך לשתוק, והוא אמר לו: האם גם עבשיו אתה לא רוצה לדבר איתי? אני נשבע ב'חיים של מר' שכתבתי לה את כל הנכסים ולא השארתי לעצמי כלום!

אמר לו יהודה בר מרימר: אם היית שואל אותי הייתי אומר לך שאפילו מה שכתבת בתחילה לא נוח לי. אמר לו: אם כן אחזור בי. אמר לו: לא אמרתי לך שתחזור בך.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatlada18@gmail.com

052-342-4473

(מדובר שעדיין לא עשו קנין על ההתחייבות, אך בכל אופן אין לו לחזור בו מדבריו - ריטב"א).

*

למדנו לעיל שרבנן תקנו 'כתובת בנין דכרין' שירשו הבנים את כתובת אימן בנפרד לשאר הירושה, בכדי שהאב (הסבא) ירצה לכתוב כתובה לביתו ביודעו שהיא תישאר לאחר מות ביתו לנכדיו.

מכרה כתובתה לבעלה: אישה שמכרה את הכתובה שלה לבעלה, האם זה אומר שהיא ויתרה על זכות הירושה של נכסי אביה בכתובתה, ומעכשיו בניה ירשו את כלל נכסי בעלה באופן שווה עם הבנים שיש לו מנשים אחרות, ולא ירשו את כתובתה בנפרד?

ותיבעי לך מוחלת: מדוע אתה לא מסתפק על אישה שמוחלת את כתובתה לבעלה - האם יש לבניה כתובת בנין דכרין, או שהיא ויתרה על זכות הירושה. שהרי מקרה זה מצוי יותר מאשר מוכרת לבעלה?

אמר ליה: אני הסתפקתי במוכרת האם הפסידה את זכות הירושה של כתובתה לבניה - אפילו שהיא הייתה אנוסה למכור את הכתובה, מפני החובות שרצו עליה והיו נדמים לה כאילו מלקים אותה במאה מלקות של 'עוכלא' (= רצועה שיש בראשה משקולת קטנה של ברזל). אם כן ודאי שמוחלת שלא היתה לה שום סיבה למחול יש להסתפק האם הפסידה את זכותה.

אמר רבא פשיטא לי: שמוכרת כתובתה לאחרים יש לבניה זכות ירושה (המכירה היא על הצד שאם היא תתגרש או בעלה ימות הם יקבלו את הכתובה, אבל אם היא תמות בעלה יקבל אותה. ולבסוף היא מתה) - משום שכל הסיבה שהיא מכרה זה בגלל אונס הממון.

בעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה: שאם תתגרש או שהוא ימות היא לא תקבל את הכתובה, ולבסוף היא מתה והוא יורשה - האם גם כאן היא מכרה בגלל אונס ממון ויש לבניה זכות ירושה, או שהיה קל בעיניה למכור את הכתובה לבעלה ובעצם היא ויתרה על זכות הירושה?

מתה אין יורשין של זה: במשנה ביבמות כתוב: אישה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד והעיד שבעלה מת, רבנן הקילו משום 'יעיגונא' לסמוך עליו בהתחשב בכך שהיא תדייק בעדותו. וסמכו עליה דוקא בגלל שהחמירו עליה שאם יבוא בעלה תצא מזה ומזה, ואין לה כתובה מזה ומזה, ואם היא תמות 'אין יורשין (הבנים) של זה ואין יורשין של זה יורשין כתובתה'.

הגמרא שם מקשה: הרי המשנה אמרה שאין לה כתובה כלל ואם כן מדוע יש צורך לכתוב שהבנים לא יורשים את כתובה? ומתרת: מדובר ב'כתובת בנין דכרין' שהבנים שלה לא ירשו אותה לאחר מות אביהם בנפרד, אלא יחלקו את הירושה בשווה עם כל הבנים.

רב אידי בר אבין מקשה: מדוע שם אנו לא אומרים שהיא היתה אנוסה מהיצר שהיה לה להתחתן עם בעל ולא להישאר עגונה? הגמרא מתרת: שם רבנן קנסו אותה במיוחד בכדי שהיא תדייק בתחילה לפני שהיא תלך ותתחתן כנ"ל.

*

מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות: אם ימות בעלה ותישאר אלמנה לא תקבל מזונות מנכסי בעלה, מכיון שתקנת מזונות היא 'תנאי כתובה', ומכיון שהיא מחלה על הכתובה היא מחלה גם על כך.

אמר לו רב חסדא אם לא היית אומר לי זאת משמו של אדם גדול הייתי אומר לך להיפך: וכי בגלל שהיא עשתה לו טובה ומחלה לו על הכתובה הוא צריך להשיב לה 'רעה תחת טובה' ולנשל אותה גם מהמזונות? [יש ראשונים הסבורים שרב חסדא חולק על רבי אלעזר].

*

אתא ההוא גברא: שנפטרה ארוסתו. אמרו לו החכמים: לך תקבור אותה מכספך, או שתתן ליורשיה את כסף כתובתה. שהרי חכמים תקנו שהבעל חייב בקבורת אשתו בגלל שהוא יורש את כתובתה.

אמר להו רב חייא: הוא לא חייב לקבור אותה, וכמו שמדוייק מהברייתא ביבמות שדוקא אם מת הארוס היא גובה את כתובתה אבל אם היא מתה אין לה כלל דין כתובתה. וממילא אין זה נחשב שהארוס ירש את כתובתה שאז הוא יצטרך לקבור אותה.

כלומר חכמים תקנו את קבורתה תחת ה**נדוניה** שהיא מכניסה לו בנישואין (-תוס'), אבל באירוסין שהיא לא מכניסה לו כלום, אי אפשר להחשיב את עצם המנה ומאתיים של הכתובה שהוא מתחייב לה אם ימות או תתגרש – כאילו הוא יורש אותם ממנה במיתתה.

וטעם הדבר ביאר רב הושעיא: שהיו כותבים בכתובה 'לכשתנשאי לאחר תתטלי מה שכתוב ליכי' (= תקבלי מה שכתוב לך בכתובה), וכל עוד היא לא נישאה לאחר (כל עוד הוא לא מת או לא גירשה) לא הגיע לידה כלל כסף הכתובה, וממילא לא ירש הבעל ממנה כלום כנ"ל, ולכן גם אינו חייב בקבורתה.

שקילא טיבותיך: הטובה שרצית לעשות איתנו במה שאמרת שארוסה שמתה אין לה כתובה – אין בה צורך והרי היא כאילו הנחת אותה על הקוצים. שהרי כבר פירש זאת רב הושעיא בבבלי כנ"ל. (ורבין הביא שמועה זו מארץ ישראל כשירד לבבל).

למדנו במשנתנו - בן נוקבן דיהוין ליכי מינאי וכו' (שהבעל מתחייב בכתובה לזון את בנותיו אף לאחר מותו עד שהן ילקחו לאנשים):

רב גרס במשנה 'עד דתלקחן לגוברין' כלומר שהוא מתחייב לזן את בנותיו עד שילקחו (= ינשאו) לאנשים, ולוי גרס 'עד דתיבגרן' כלומר עד שבנותיו יתבגרו.

קושיא: לרב **אע"ג דבגר?** וכי לרב הוא זן את בנותיו אפילו לאחר שבגרו? והרי בגרות מוציאה מרשות אב. **ללוי אע"ג דאינסיב?** וכי ללוי הוא זן אותן למרות שנישאו? והרי נישואין מוציאים מרשות אב.

אלא שניהם מודים שאינו זן את בנותיו שבגרו ולא נישאו או שנישאו ולא בגרו, ומחלוקתם בארוסה שלא בגרה, שלרב שגורס 'עד דתלקחן לגוברין' אינו צריך לזון אותה שהרי היא נלקחה לאיש, וללוי שגורס 'עד דתיבגרן' חייב לזון אותה שהרי לא בגרה.

וכן תני לוי במתניתיה: וכן שנה לוי בברייתא שלו (= לוי סידר ברייתות של הש"ס כמו שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא) - שהוא מתחייב לזון את בתו 'עד שתתבגר ויגיע זמנה להינשא', נמצא שלדעתו הוא חייב לזון את בתו הארוסה.

קושיא: **תרתיה?** מדוע צריך את שני הדברים - גם שתתבגר וגם שתינשא, והרי די באחד מהם כדי שתצא מרשות אביה. תירוץ: הכוונה לאחד מן הדברים.

תני רב יוסף: רב יוסף שנה בברייתא - 'עד דיהוין לגוברין' כלומר שהוא מתחייב לזון את בנותיו עד שיהיו לאנשים. הגמרא מסתפקת האם הכוונה שהוא מתחייב לזון אותן עד האירוסין או עד הנישואין.

אמר ליה רב חסדא לרב יוסף... ארוסה יש לה מזונות וכו': האם לארוסה יתומה יש מזונות מהאחים שלה או לא.

אמר ליה: אמר לו רב יוסף - לא שמעתי, אבל מסברא אני אומר שאין לה מזונות מהאחים, לפי שהטעם שתיקנו לבת מזונות מאביה הוא כדי שלא תחזר על הפתחים (= שלא תקבץ נדבות), וכאן אין לחשוש לכך משום שאם הארוס יראה שהיא מזלזלת בעצמה לחזר על הפתחים הוא יזון אותו מהכנסים שלו למרות שאינו חייב, לפי שלא נוח לו שתתבזה.

אמר ליה: ענה לו רב חסדא - אם לא שמעת בפירוש, הרי מסברא יש לה מזונות מהאחים, לפי שהארוס לא יזון אותה, שהוא חושש שמא הוא ימצא בה מום ולא יישא אותה, והוא לא רוצה לזרוק את כספו בחינם.

סימן דגברי: הגמרא מביאה סימן לאמוראים שיובאו לקמן. **מאנה ויבמה שניה ארוסה ואנסה:** זהו סימן לנושאים שהגמרא תסתפק בהם לקמן.

ממאנת: יתומה קטנה שהשיאها אחיה, ואח"כ מיאנה בבעלה וחזרה אצלם. הגמרא מסתפקת האם המיאון עקר את הנישואין למפרע והרי היא כאילו לא נישאת ויש לה מזונות עד שתתבגר, או שכיון שנישאת הרי היא יצאה מרשות האב ואין לה מזונות.

הגמרא פושטת את הספק מברייטא:

אלמנה בבית אביה (= מדובר באלמנה מן האירוסין)... יש לה מזונות, רבי יהודה אומר כשהיא בבית אביה יש לה מזונות וכשהיא אינה בבית אביה אין לה מזונות. ע"כ הברייטא. לכאורה אין הבדל בין דברי רבי יהודה לדברי תנא קמא, שהרי שניהם סוברים שרק כשהיא בבית אביה יש לה מזונות, אלא בהכרח שהם נחלקו בממאנת, ת"ק סובר שאלמנה בבית אביה וכן ממאנת יש לה מזונות כיון שאין כאן נישואין, שהממאנת עקרה את נישואיה למפרע, ורבי יהודה סובר שרק אם היא 'עודה בבית אביה' כלומר שמעולם לא יצאה משם ע"י נישואין אז יש לה מזונות, אבל אם היא יצאה מבית אביה ע"י נישואין אין לה מזונות.

בת יבמה: הכונס את יבמתו וילדה לו בת, ואח"כ מת. הגמרא מסתפקת האם יש לה מזונות מן האחים מנכסי אביה היבם או לא. צדדי הספק: כיון שכתובתה של היבמה אינה מנכסי היבם אלא מנכסי בעלה הראשון, א"כ אין לבת מזונות מהיבם אלא מאחיו המת (= בעלה הראשון של אמה), או כיון שבמקרה שאין לבעלה הראשון של היבמה נכסים הרי שתיקנו לה חכמים שיש לה כתובה מהיבם, א"כ יש לבת מזונות מהיבם.